

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr. 32. ANULU XVIII.

Telegrafulu eae de done ori pe septemana: joi'a si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gal'a prin scrisori francate, adrease catre expeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe ann 7. fl. v. a. ear pe o jumetate de ann 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

ru provinciele din Monarchia pe ann ann 8 fl. era pe o jumetate de ann 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe ann 12 pe 1/2 ann. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sabiu, in 23 Aprilie (5 Maiu) 1870.

Cuventu presidialu de deschidere a Sinodului archidieceasanu.

Christosu au inviatu! Cu inchinaciunea acést'a bisericesca Ve intimpinu eu astadi pre D. Vóstre, cari spre scopulu tineriei sinódeloru nóstre archidieceasane anuale sunteti alesi pre trei ani de deputati din partea clerului si poporului nostru credinciosu alu archidiecesei nóstre transilvane.

Asiá este; diu'a de astadi este o di epochale nu numai pentru noi románi ortodoxi din Transilvani'a, ci si pentru fratii nostri románi coreligionari din Ungari'a si Banatu, căci — dupa ce congresulu nostru nationalu románu de relegea nóstra ortodoxa din anul 1868 au elaboratu statutulu organicu pentru afacerile bisericesci, scolari si fundationali ale intregii nóstre provintie metropolitane, si dupa ce statutulu acést'a s'au sanctionatu de cátra Maiestatea Sea in 28-lea Maiu 1869. si apoi s'au publicatu numai de cátu in singuraticele parochii, si dupa ce aceste párti constitutive bisericesci s'au organizatu si regulatu dimpreuna cu protopresbiteratele lor in intielesulu amintitulu Statutu organicu, — acum urméza, cá si archidiecea si eparchiele sufragane ale metropoliei nóstre sa se organizeze si sa se reguleze in intielesulu aceluasi statutu organicu, spre care sferitu eparchiele sufragane din Aradu si Caransebesiu s'au adonatu astadi in sinódele lor eparchiale, ear noi in sinodulu nostru archidieceasanu, cá dupa finirea acestoru sinóde sa putem pasi la timpulu prescriu la organizarea inse-si metropoliei nóstre nationale române de relegea ortodoxa.

Diu'a de astadi ni este epochale, căci ne infatisiéza nóua trei tablouri, adeca alu trecutulu de trista memoria, alu presentulu, si alu viitorulu viietiei nóstre nationale bisericesci. In tabloulu trecutulu vedemu zugravite suferintiele nóstre provenite din intoleranti'a religionaria, in alu doilea vedemu inceperea deseversita a libertátiiei religiunei si a consciintiei nóstre, si in alu treilea vedemu căile acelea desemnate, cari garantéza prosperitate viitoare a viietiei nóstre tignite nationali bisericesci, prosperarea clerului si a poporului nostru credinciosu in cultura si civilizatiune prin scoli confessionali si pentru aceea nationali, precum si prosperare a fondurilor bisericesci, scolari si filantropice ale archidiecesei nóstre nationale române ardelene prin administratiune independente.

Diu'a de astadi este epochale pentru noi románi de relegea ortodoxa din Transilvani'a, Ungari'a si Banatu, căci ea va straluci in analele Bisericei nóstre cá un lucéferu, care risepesce intunereculu dusmaniei patimasie ridicata in contra ortodoxiei nóstre, in contra Archiereiloru, clerului si poporului nostru credinciosu mai bine de 300 de ani, si cu deosebire de 170 ani.

In fine diu'a de astadi este pentru noi epochale, căci sinodulu nostru archidieceasanu, cá si sinódele eparchieloru nóstre sufragane din Aradu si Caransebesiu astadi punu intáia-si data in lucrare agendele sele pre bas'a canonica a statutulu organicu, si adeca; 1, ingrigirea pentru sustinerea libertátiiei religionarie, si a autonomiei Bisericei nóstre; 2, ingrigirea si controlarea averei miscatore si nemiscatore, a relitátiloru, si fundatiuniloru nóstre archidieceasane, respective eparchiale; 3, aducerea otaririi in privinti'a acestoru averi, realitati si fonduri, conformu scopulu, pentru care s'au infiintiatu; 4, alegerea membriloru consistoriului archidieceasanu, respective eparchiale; 5, Consultarea si aducerea mesuriloru trebuinciose pentru ridicarea culturai poporului credinciosu prin scóle confessionali populari, capitali, gimnasiali, reali, teologice si pedagogice; 6, consultarea si aducerea mesuriloru trebuinciose pentru disciplinarea preotimei si a po-

porului credinciosu; 7, ingrigirea pentru sflarea midiolóceloru spre inaintarea culturai si crescerei tinerimei scolare, si pentru delaturarea pedeceloru in privinti'a acést'a; 8, ajutorarea bisericeiloru si a scódeloru serace; 9, ingrigirea pentru cultivarea si pregatirea barbatiloru harnici spre servituri bisericesci si scolari; 10, escrierea de colecte pentru scopuri bisericesci, scolare si filantropice; 11, consultarea asupr'a greutátiloru, ce s'aru areta in efeptuirea unoru institutiuni bisericesci; 12, stabilirea bugetulu anualu, examinarea ratiunieloru senatulu episcopescu si defigerea salarieloru din fondurile archidieceasane, respective eparchiale; 13, onorarea cu bani a vrenni opu scientificu privitoriu la ori ce ramu de sciintie bisericesci si scolari; 14, facerea dispusetiuniloru necesarie pentru arondarea cercuriloru electorali si efeptuirea actulu de alegere pentru sinódele archidieceasane, si respective eparchiale.

Domniloru! sa multiamimu lui Dumnedieu, ca amu potutu ajunge diu'a epochale de astadi, care ni arata chiaru, ca posedemu libertatea religiunei si a consciintiei nóstre in patria cá si crestinii de celelalte religii crestine, căci de n'aru fi fostu Domnulu cu noi, si cu caus'a nóstra drépta, inimicii ne aru fi inghititu de vii, si multimea góneloru, a calumnieloru si a intrigeloru loru ne aru fi innecatu pre noi; insa tote gónele, calumniele si intrigele inimiciloru s'au nimiciti si s'au sferamatu, căci Dumnedieu au fostu cu noi, si cu caus'a nóstra, si căci Dumnedieu ne au datu nóua lumin'a sea, cá din sufletu sa laudámu pre Elu si lui sa-i cantámu pána ce vomu fi, cá sa nu nedájdumu spre fiii ómeniloru, intru cari nu este mantuire; elu Dumnedieu parintiloru nostrii neau datu nóua unu caracteru confessionalu corectu si solidu, care este effusulu unei convingeri religiöse si morale provenite din adevururile cele vecinice ale Evangheliei lui Christosu, ale culturai adeverate si ale sciintieloru reali si civilisatórie, si ale binelui generalu, alu societátiiei cetatiene, care tote suntu scrise pre vecie in cartea cea sánta a viietiei crestine — in Biblia.

Dupa premisele acestea mi iau voia a afirmá, cumca este o esigintia prea naturale, ca noi vrendu a satisfacere agendeloru nóstre sinodali suntemu avisati a nesúi cátra un'a si aceeasi tinta a viietiei nóstre nationali bisericesci, si a ne feri de ori si ce particularismu internu. Acést'a cutediu eu sa afirmu dupa genuinile institutiuni ale bisericei nóstre ortodoxe, care suntu asiediate dela insusi Christosu cá Capulu unicu alu Bisericei nóstre si pentru aceea ele ne infacisiazu nóua prototipulu doctineloru cultivátore, civilisátore si liberale.

Déca suntemu datori a ne feri de ori ce particularismu internu confessionalu, si suntemu avisati a nesúicu tolii cátra un'a si aceeasi tinta a viietii nóstre nationali bisericesci, atunci in convictiunea acést'a trebue sa ne intarésca pre noi intraltele si acea impregiurare marétiá, ca posedemu unu statutu organicu, care ne amu facutu noi in congresulu nostru nationalu románu metropolitanu in anul 1868, si care ne reguléza pre noi in afacerile nóstre bisericesci, scolari si fundationali pre bas'a unoru principii liberali, si constitutionali, si nimicu alt'a nu pretinde dela noi fára cá sa'lu urmarimu cu caracteru solidu si solidaru.

De si in privinti'a gradulu de insusiri trupesci, intelectuali si materiali ne deosebimu unii de altii, totusi cá faptura intelectuale si zidita dupa chipulu si asemenarea lui Dumnedieu suntemu egali intre noi, căci fazele naserii, ale vietiunii si mortiei nóstre decurgu dupa un'a si aceeasi lege vecinica, de unde préfirésce urméza, cá noi sa nu pierdemu din vedere aceste faze ale viietiei nóstre, si pentru

aceea suntemu datori a fi egali, si a avea un'a si aceeasi tinta de viatia.

Déca noi toti avemu indatorire a avea un'a tinta de viatia, atunci urméza si aceea, ca tote aplecárilu nóstre sa le concentrámu spre ascultarea si implinirea invetiaturiloru lui Christosu, carele este Intemeatoriulu si capulu unicu alu Bisericei nóstre, si cu deosebire tote aplecárilu nóstre sa le concentrámu spre ascultarea si implinirea invetiaturiloru, cari Christosu le-au datu Apostoliloru si popóloru adunate de pre delu, dicéndule: fericiti cei blándi, ca acei'a voru mosteni pamentulu; fericiti cei ce flamendiescu si insetosiéza de dreptate, ca acei'a se voru satur'a; fericiti cei milostivi, ca acei'a se voru milui; fericiti cei curati la inima, ca acei'a voru vedea pre Dumnedieu; fericiti cei facatori de pace, ca acei'a se voru chiamá fiii lui Dumnedieu; fericiti cei goniti pentru dreptate, ca acolor'a este imperati'a lui Dumnedieu; iér cátra Apostoli si betráni poporeloru intorcénduse Christosu, leau dísu loru: Voi sunteti sarea pamentulu; si de se va imputi sarea, cu ce se va sará? mai multu nu va fi de tréba, fára numai sa se leapede afara, si sa se calce de ómeni; adeca Christosu aci invatiá, ca Apostoli si betráni poporeloru suntu destinati a invetiá si luminá poporulu, intrebuintándu dupa impregiurári si doctrine si dogene, prin care sa se infrunte poporulu pentru aplecárilu lui patimasie, si cá ei sa nu se sparia de cei ce li voru gonit si asupri, ci se remána statornici, căci pre cum sarea cea imputita se leapeda, asiá si celu ce nu se tiene de chiamarea sea, pierde increderea celoru buni. Da aceea Christosu adaoge cátra Apostoli si betráni popóreloru, ca ei suntu lumin'a lumei; va se dica: precum lumin'a lumei risipesce intunereculu, asiá si ei prin lumin'a invetiaturiloru loru cultivátore sa risipésca ori ce patima din poporu. In fine Christosu le mai dica Apostoliloru si betrániloru popóreloru: nu se póte ascunde cetatea, ceea ce sta deasupr'a dealulu; va sa dica: Christosu aci poltesce, ca ei sa fia asiá de constanti si zelosi a se tiené la inaltimea invetiaturiloru séle umanitarie si civilisatórie, precum cetatea zidita deasupr'a dealulu nu se misca si nu se teme de vijeliile tempestátiloru.

Acésta invetiatura a lui Christosu, carea este prototipulu adeveratei religiositati si a moralulu crestinescu trebue sa o imbratisámu, si sa o primim de unu fanaru, carele totdeun'a luminéza si ne arata calea cea mai sigura spre innotare cátra ajungerea tinte viietiei nóstre, si care cá midiolócu positive pentru ajungerea scopulu viietiei nóstre ne arata nóua blandeti'a, rabdarea in supurtarea nedreptátiiei, milosteni'a, inim'a curata, si iubirea de pace; iar mie cá Archiereulu, si D-Vóstra cá Betrániloru clerului si poporului nostru credinciosu acel'asiu fanaru ne arata nóua calea aceea, care ne manuce pre noi a ne documentá clerului si poporului nostru archidieceasanu de sarea cea buna, de lumin'a luminátore, si de cetatea ce sta deasupr'a dealulu.

Cine nu pricepe, ca aceste invetiaturi ale lui Christosu se estindu asupr'a totalitatiiei societatiiei omenesci, si corespondu tuturor pusetiuniloru, in care omulu traiesce in lumea acést'a?

Omulu este o faptura rationale si sensibilu; elu este membru alu unei familie, alu unei nationi, alu unei religiuni, si alu unei patrie si asiá mai departe; si asiá omulu nimicu mai bine nu póte sa faca spre ajungerea tinte viietiei sele fatia cu deosebitele relatiuni, care ilu impresóra pre elu in viati'a sea, decátu stensu a se tiené de invetiatur'a lui Christosu de pre dealu, care ilu manuce la acea esigintia, ca elu trebue sa se ingrigiésca de perfectiunarea insusiloru sele prin cultura, si civilizatiune, cea ce isi póte procurá prin scoli, care destépta si desvólta puterea si lu-

Proiectu de Lege

(Continuare.)

§. 29. In gimnasiulu superioru si inferioru nu e iertatu de regula a fi intr'o clasa mai multi de 60 scolari. Déca numerulu eleviloru trece preste 60, suntu de a se infintiá clase paralele si inmulti si poterile instructive conformu §§. 15 si 16.

§. 30. Clasele deosebite se voru instrúa in obiectele obligate (dimpreuna cu gimnastic'a) celu pucinu 22 si celu multa 28 óre pre septemána.

B. Scóle reale inferióre si superióre.

§. 31. Scól'a reale completa cuprinde unu cursu de 7 ani si 7 clase.

Scól'a reale, cá institutu pregatoriu, de o parte pentru studii mai inalte politehnice, de alta parte pentru chiamári, cari receru mai pucine cunoscintie reale decâtu politehnice, se imparte iéra-si in dóue despartimente, adeca scól'a reale inferióra cu 4 clase si scól'a reale superióra cu 3 clase.

§. 32. Regimulu insarcinatu cu instructiunea infintiéza, încátu e cu putintia, la fia-care scóla reale inferióra, cursulu de pregatire de 2 ani, ordinatu in § 26, in care se voru primí elevi asemenea sub conditionile citate in §. 27.

§. 33. In scól'a reale inferióra statatória din 4 clase

1. duréza cursulu de invetiamentu patru ani ;
2. se voru propune :

a) cá obiecte obligate : religiunea, limb'a de propunere, germán'a unde se propune in cea magiara, magiar'a unde se propune in germána, geografi'a, istori'a, aritmetic'a, fisic'a, chemia (dimpreuna cu mineralogi'a) istori'a naturale, desemnulu geometricu, desemnu de mâna libera, caligrafi'a si gimnastica.

b) cá obiecte ordinare : germán'a unde nu e obligata, cautu, limb'a francesá si cea englesá, alta limba din patria dupa trebuintia, stenografia..

§. 34. Scól'a reale superióra constatatória din cele trei clase superióre se va organizá de regula in legatura cu clasele inferióre sub o directiune. Acomodatu recerintiei instructiunei publice se póte inse, in locuri unde esista unu gimnasiu inferioru, care pregatescu prin planulu seu de invetiamentu pre elevi si pentru scól'a reale superióra séu unde esista dejá alta scóla reale inferióra, nu de statu, infintiá o scóla reale superióra si de sine statatória.

La scól'a reale superióra

1. duréza cursulu de invetiamentu trei ani;
2. se voru propune :

a) cá obiecte obligate : religiunea, limb'a de propunere, germán'a, unde limb'a magiara e cea de propunere, magiar'a, unde nu e cea de propunere, introducere in studiele filosofice, geografi'a, istori'a, matematica, fisica, chemia, istori'a naturale, geometri'a descriptiva, desemnulu ;

b) cá studii ordinari : germán'a, unde nu e obligata, limb'a francesá, — englesá, si dupa recerinti'a impregiurimei alta limba din patria, cantu, practicum chemicu, modelarea, stenografi'a.

Unde se va infintiá scól'a reale superióra in legatura cu cea inferióra, se voru propune in cele patru clase inferióre obiectele citate in §. 33.

§. 35. Elevii, cari voiescu a intrá in scól'a reale inferióra séu superióra séu cari voiescu a trece dela unu institutu realu la altulu, séu dela gimnasiu la scól'a reale, suntu restrinsi a depune unu esamenu de primirea.

In clas'a prima a scólei reale inferióre se voru primí :

1. Baieti, cari au implinítu alu 9 anu alu etatiei si au absolvitu cursulu intregu alu scólei populare séu de pregatire (§. 32.) la unu institutu de invetiamentu publicu séu privatu

2. Baieti, cari au implinítu alu 9. ani alu etatiei si li s'au concesu, documentându ca au studiatu obiectele cursulu intregu dela scólele populare séu elementare, din partea corpului invetiatorescu a institutulu respectivu de invetiamentu si din partea inspectorulu districtuale a depune unu esamenu de primirea.

In clasele superióre se voru primí elevi, cari trecu din clas'a gimnasiala respectiva séu din un'a a celoru patru clase superióre a scólei civile si cari depunu unu esamenu si din acele obiecte a scólei reale, ce in clasele gimnasiile absolvite nu s'a fostu propusu.

Obiectele examenulu de primire si mesur'a sciintieloru o determina ministrulu de instructiune.

§. 36. Cu privintia, la numerulu scolarioru, ce au a se primí in clasele singuraticé, si la numerulu óreloru de instructiune remánu in valóre dispusetiunile §§. 29 si 30.

§. 37. Ministrulu de instructiune póte infintiá, unde jurstárilé o receru, ateliere de industria lângá scólele reale, pentru acei scolari, cari absolvindu cursele scólei reale trecu in viatia practica.

C. Liceu.

§. 38. Activitatea suprema a instructiunei scóleloru mijlócie o cuprinde liceulu, care are de problema a desvoltá pre deo parte (afara de instructiune obicinuita a scóleloru mijlócie inferióre) o cultura científica universalá si a pregatí de alta parte pentru instructiunea científica de specialitate a universitátei si politehniculu.

Liceulu consta din trei clase cu atâtea—si curse anuale.

§. 39. In liceu se voru primí :

a) cari au absolvitu cele siese clase gimnasiile si au depusu din studiile, acelor'a unu esamenu de primirea.

b) tineri, cari au absolvitu cele siepte clase reale si depunu afara de studiile acele si din limba latina unu esamenu de primirea.

c) tineri, cari au absolvitu cele siepte clase a scólei reale si de si voiescu a—si continuá studiele la politehnicu, dorescu inse a—si insusi in liceu o pregatire científica mai estinse.

Acesti'a au a depune esamenu de primirea numai din studiele reale si potu intrá dupa finerea cursulu anuale primu ori si cându in politehnicu.

§ 40. In liceu se voru propune :

1. cá obiecte obligate :

a) religiunea si moral'a, b) limb'a latina, c) limb'a de propunere si literatur'a ei, d) german'a unde limb'a magiare e cea de propunere, unde nu, limb'a magiara si literatur'a (e—l lipescu in exemplariulu litografatu, ce 'lu posedemu) m) istori'a ungara, n) istori'a bisericésca, o) archiologi'a greca si romana, p) filosofi'a, qu) aritmetic'a r) desemnulu, s) gimnastic'a.

2. cá obiecte ordinare in sa nu obligate :

a) limb'a francesá, b) englesá, c) italiana d) stenografi'a, e) cântu.

(Va urmá.)

Concursu.

Pentru ocuparea postulu invetiatorescu la scól'a confessionalé gr-or. romána din Olosiagu in protopopiatulu Lugosulu, se deschide concursu pâna in 12 Maiu vechiu a. c. emolumente suntu urmátóriele: 300 fl. v. a. salariu anualu, 8 orgii lemne, 1/4 jugeru gradina si cartíru liberu.

Concursule provediute cu documintele recerute, avendu in vedere § 13. art. I alu stat. org. au a se adresá, cátra subscrisulu comitetu parochialu. — post'a ultima Lugosiu.

Olosiagu 4 Aprilu 1870.

(28—3)

Comitetulu parochialu gr-or.

Edictu.

Ioanu Marcu din Codlea, carele de 4 ani, au parasitu cu necredintia pre legiuit'a sea sotia Mari'a lui Georgiu Resnovénu din Vulcanu, fára a se sci loculu petrecerei lui, se citéza prin acést'a, ca in terminu de unu anu, dela datulu de fatia negresitu sa se infatisiedie inaintea subscrisulu scaunu protopopescu, pentru ca la din contra procesulu divortialu asupra-i pornitu, — se va decide si in absentia lui. Dela scaunulu protopopescu alu Branului.

Zernesti in 24 Martiu 1870.

(31—2)

I. Metianu
Protopopu.

Edictu.

Prin care Aldea Beng'a din Sirne, carele de 5 ani au parasitu cu necredintia pre legiuit'a sea sotia, Ecaterin'a lui Bucuru Cojanu din Pestere, fára a se sci loculu petrecerei lui, se citéza cá in terminu de unu anu dela datulu de fatia, negresitu sa se infatisiedie inaintea subscrisulu scaunu protopopescu, pentru ca la din contr'a procesulu urditu in contr'a lui se va decide si in absentia sea.

Dela scaunulu protopopescu alu Branului cá foru matrimonialu.

Zernesti in 4 Martiu 1870.

(30—2)

I. Metianu
Protopopu.

Concursu.

Pentru ocuparea parochiei vacante gr-or. din Troiasiu, protopresbiteratulu Totvaradie, statórie din 100 case, impreunata cu folosirea casei parochiali cu gradina de 1 jugeru pamentu, unei 1/2 sesiuni de pamentu si venítele stolare, intielegându-se si birulu dela tóta cas'a 1 mesura cucuruzu sfarmitu.

Subscrisulu comitetu, dupa intielegerea cu dlu protopopu tractualu, prin acést'a escrie concursu, avendu aspirantii recursurile loru conformu statutulu organicu—pâna in 5 Maiu vechiu, a. c. ale tramine domnulu protopopu tractualu Iosifu Belesiu, in Totvaradia.

Datu in Troiasiu, comitatulu Aradu in 5 Apr. vechiu 1870.

(29—3)

Comitetulu parochialu.

TRANSPORTAREA DE SINI.

Intreprindietorii de cladire a drumulu de feru r. osticu-ungurescu publica transportarea de sini dela Alvintiu la Sabiiu si la Mediasiu sub urmátórele conditiuni :

dela Alvintiu pana la Sabiiu de maja 60 de cruceri.

dela Alvintiu pana la Mediasiu de maja 1 fiorinu.

O Sina cantarésce cá la 4 maji si 1/2, doi boi séu cai potu duce 4 pâna la 6 Sini.

Ast'a se urca pentru o încárcatura dela Alvintiu pâna la Sabiiu 10 fl. 80 cr. pâna la 16 fl. 20 cr., dela Alvintiu pâna la Mediasiu 18 fl. pâna la 27 fl.

Fiesce cáru'a, care se va aflá cu carulu la magazinulu curtiei drumulu de feru in Alvintiu, i se voru predá sinile cu unu biletu de caratu, iér plat'a si o va rádicá la loculu de descarcatu indata ce va fi predatu sinile si biletulu de transportu, in tóta diu'a dela 6 óre diminéti'a pâna la 6 óre sér'a in bani gata.